

Napad gusara na škunu „Gospa od Rozarija“

(Iz bilježnice jednog pomorca)

U drugoj polovini prošlog stoljeća, naši trgovački brodovi, jedrenjaci, koji su prolazili Egejskim i Jonskim morem, bili su, više puta, napadani od gusara. Ishod ovih napada bio je promjenjive sreće. U ovom napisu ćemo opisati jedan takav događaj koji smo zabilježili prema pričanju pokonjeg nostroma (vođa polube) Mata Dubelja iz Lopuda.

Prošloga vijeka naši brodovi su često nosili karge iz arčipelaga za Adriatik. Onda su se u nas gradili porti pa su brodovi krcali santorin, što je služio za graditi rive i mule. Hodili su i do Šamoža krcati njihovo dobro vino, koje su vodili za Triešće i Mletke. Krcalo se i ulje od masline, više puta, pa smo i mi učinili jedan vijad iz Milisa za Triešće. E, ovi mi vijad neće tako lako izić iz pameti...

Bio sam na brodu appena devet mjeseca, pa mi je ovo bio treći put što smo hodili u grčke vode. Prva dva su prošla dobro i nije bilo nikakve treske, a ma ovi treći nije bio tako.

Brod se zvo »Gospa od Rozarija«, mala škuna, od oko 500 tonelata. Na arbulu od prve su bila jedra kvadra a na onemu od majstre bila je randa i dvije gabije. Brod je bio dobar za more, nije mu služilo vele sovrnje, pa je na vojsci bilo drago. Vojska je ležala ispod prove a na krmu su stali kapetan i škrivan. Tamo je bila i dispensa. Ja sam u to doba bio ukrcan za komarota, pa san viši Jio dana bio na krmu na službi kapetanu. Nikad neću zaboravit kako je brod hodio a bovento, kad bi imo vjetar u kvartijer od krme. Bio je gus stat na kasaru i gledat kako ide kad bi mu sva jedra bila otvorena. Sve je nosilo, a škote su bile u lavuru kako žica. Kad bi se čulo da timun prede bio je senj da ne može boje. Prid sobon je tisko dva velika bijela brka, koja su se širila na desno i lijevo, a po krmu je ostavjo veliku, duboku bijelu šiju koja se dugo videla. Vojska bi tad počivala a barba bi bio dobre voje, šeto bi po kasaru i češće pogledivo papafig da vidi kako nosi. Bio je to gus...

Kako je u ono doba bila užanca na svijen brodimu, i mi smo bili armani. Brod je imo četiri peče kanula, po dva s bande. Na brodu je još bilo i mušketa, a barba i škrivan imali su svaki kuburu. Vojska je imala svaki svoj nož i kaviju, radi posla, što im je vazda bilo o pasu.

Nostromo je mislio da kanuli budu sved u redu, a barjele s prahon držo je škrivan. Sve ovo vajalo je da bude u redu i spravno eda nas nebi ko napo, pa se ne mogli obranit.

Kad smo došli u Milos za uzet karag uja, barba je bio avizan da su gusari, prije mjeseć dana, blizu Čeriga napali jednu navu, pokrali dosta stvari i dinara, a barbu i nostroma ranili. Brod je hodio iz Sirakuze za Čipar, pa je od podate došo u Milos de je osto nekoliko dana.

Ovo nam nije bilo drago čut. Svi smo na brodu znali da se ovo može i nami dogodit. Kad smo krcali čuli smo malo boje kako je sve to bilo. Pirati su došli su dva broda, a nava je bila dobro armana i su dosta vojske pa im se bilo lakše branit. Naš brod je bio manji a usve nas je na njemu bilo sedam. Barba, škrivan, nastromo, kogo, dva timunjera i ja. Kad je karag bio na brodu, uredile su se štive i bokaporte, uzele neke proviste i tako smo čekali dva dana dokle je učinilo vrijeme da se može partit. Spominjem se kako sad, — bila je nedelja u jedanestomu mjesecu, kad je barba do ordin da parčivamo. Bilo je freška šiloka. Fjorili smo jedra i kad smo izišli iz porta brod je hito abriva sve to boje. Kapetan je mislio da je boje da ne posavamo blizu kapo Malea radi gusara, pa je pote go s donje bande Čeriga. Bilo je šiloka što je nami konvenjalo, a za gusare nije bilo dobro. Vjetar in je bio kontra pa smo bili sikuri da ih nećemo sresti. Kad smo dobro frankali Čerigo i kapo Matapan i bili dosta largo od kraja, barba je promjenio rotu. Sad smo guvernali Mastro —kvarta — Tramuntana. Ova rota nas je vodila na kapo Santa Maria. Šilok je još držo neko vrijeme, pa smo svi bili kontenti. Vrijeme nam je bilo u favor pa nije to kolo burdižat. Na, peti-šesti dan iza partence, vjetar je počo skarsedat i pasov više na levanat. Papafig nije ništa nosio, pa su se do brzo sva jedra objesila. Brod nije više guverno. Pala je bunaca.

Znali smo da gusari napadaju po noći i to što prije, da se još za noći mogu vratiti. U ono doba Inglez je držo Maltu, pa su se njihovi brodovi često sretali u ovijem vodami i čovjek je onda mog bit sikur da će pasat lišo. Gusari su se jako strašili Ingleza pa kad bi kojega uhitili odveli bi ih na Maltu. Što bi paka šnjima finulo ja ne znam.

Kapetan mi je naredio da ostanem na krmu ida ne iden pod provu. U dispenzi, što je bila na dno skala bio je jedan mali blančić, pa san nanj lego. Nijesam mogozap, čuo sam korake poviše glave. To je bio škrivan što

je bio od gvardije. U neko san doba zaspo. Na dno skale visio je mali feralić. Po noći bi skilio samo toliko da se malo vidi kada bi kapetan i škrivan ulazili u svoje alode. Neznam koliko je moglo pasat, kad me je probudio jaki glas škrivana što je viko s tambuća: »Šužo-dabašo, gusari su«. Reko je to dva tri puta, a onda san čuo kako nekakvo bubanje po kuvjerti. Nijesam zno što je to, ma san posje razumio da su to bili gusari što su s prartigete skakali na kuvjertu.

Ja san se skočio. Nijesam zno što ću činit. Otvorio san vrata od dispense i u ti čas, pridamnom na vratima stvorio se čovjek. Spominjen se — bio je velik pa je svojim životom zagradio i ono malo svjetlosti, pa mu nijesam moglo videt obraz. Kako sam se našo ispred njega, uhtio me za prsi lijevom rukom i nije mi do izić. Vidio sam da je u desnom držo veliki handžar. Jakim glasom je nešto govorio grčki, ma san razumio da često govori: »Kapitan«. Ja san se pruco kako riba na ostima i gledo kako ću mu uteć. U ton tisku on je zamahnuo hanžarom prama meni, ma kako su vrata od dispense bila bašeta, a on velik i handžar dug, vrh od handžara mu se usjeko u telar od vrata. U temu času čuo se je jaki tir. On se nato pripo i mene malo puštio pa sam arivo uteć iz dispense. To je bila moja sreća. Kad sam se našo na dno skale od tambuća, vidio san kako nešto pribire u ormarima u dispensi. U ti čas mi je došlo na pamet pa san brzo potego vrata za sobom i s dvora ih zatvorio krakunom. On je osto unutra. Počo je tuć na vrata, viko je, ma meni nije sad to premalo, zno san da ne može izić.

Skočio san na kasar. Nije se ništa videlo ma su mi se oči brzo naučile na tmicu. Nije bilo nikoga. Na kuvjetri put prove čuo san bjestimije. Poletio sam, ma mi je noga zapela za nešto, — kako da je bila vreća puna kumina. Kad san udro nogom u to, čuo sam hrapavi glas koji je zaječo. Razumio san da je to čovjek, ma nijesam zno jeli našo oli njihov. Malo iza tega nešto je progovorio što nijesam razumio, pa san po temu zno da je njihov. Nije mi premalo. Kad san se kalo na kuvertu vidio san da s desne bande stoji vezan jedan mali brodić. Bio je kako veliki leut. Imo je portugizo jedro. S tega broda su se čuli nekakvi glasovi a kad san došo blizu sartiija jedan je skočio s našega broda u nj. Vidio san nostroma i jednoga timunijera. Čeli su ga uhitit ma je on prije skočio. Uto je došo i škrivan. Držo je kuburu. Pito je ima li još đe koji? »Neznam šjor, ja mislim da nema« odgovorio je nostromo. Uto se za nami ukazo kapetan. I on je držo kuburu. »Jeli ko od našijeh ranjen, pito je. »Jes Marko šjor, nožom u mišicu« odgovorio je neko.

Uto je škrivan skočio do partigete. I mi drugi smo pošli za njim i videli kako se njihov brod largava. Nije se moglo videt koliko ih je bilo na brodu.

Kapetan je uhvatio kuburu i ispalio tir put njih. Počeli su vikati, ma su se largavali sve to više. Onda je i škrivan ispalio još jedan tir na njih. Jedro se još slabo videlo i do malo smo hi izgubili.

Sve je ovo duralo malo bremena. Svi smo bili na prvi. Kapetan je poslo škrivana pod provu da vidi kako je Marku ruka. Niko nije zno da u dispensi ima jedan živ i zdrav i na kasaru jedan ranjen.

Kapetan je pito kako je sve to bilo, pa je onda svaki počo govorit svoje. Kamarot onda nije smio govorit. Imo je slušat starije, a govorit samo kad kokoši pišaju. Ja san vidio da oni ne znadu što je na kasaru i u dispensi. Jedva san dočekao pa san reko: »Šjor, ja san jednoga živa zatvorio u dispensu«. Svi su umukli. Kapetan je nato pito začuđeno: »Kako zatvorio?« »Lijepo šjor, on je došo doli i kad san ja otvorio vrata da ću doć na kuvertu, on me uhitio za prsi i čio me udrut hanžarom, ma mu je ponta zapela za vrata, tad san ja uteko, potego vrata za sobom i

zakračuno hi«. »Ima još jedan ranjen na kasaru«. Kapetan se uhitio za kuburu i naredio nostromu da brzo užeže fero. Nostromo Luka skočio je pod provu i za tren oka došo s feralom nase.

»Imate li nože« pito je kapetan. Osim kapetana tu su bili nostomo, kogo Filip, Ivo timunijer i ja. Uputili smo se se put krme. »Imajte opaza« priporučio je kapetan. Sad mi para sve to videt. Nostromo je hodio prvi. U lijevon je držo fero a u desnom nož. Kapetan je bio blizu njega, a onda mi. Kad smo montali na kasar, videla se krv što je curila. Malo daje ležo je čovjek. Mico se samo malo. Ležo je potrbušice u lokvi krvi. S jednom se rukom držo za prsi. Kapetan ga je uhitio za drugu ruku i privratio. Oči je držo zatvorene, hropio je. Prinijeli smo ga na provu i položili blizu arbula. Bio je još živ.

Sad je vajalo poč pidet što je s onijem u dispensi. Nostromo je bio koradoz pa je hodio prvi. Fero je dobro svijetlio, pa kad smo došli na dno skale našli smo njegov hanžar zasječen u drvo. Da mi je s onom forcom udrio po glavi bio bi mi je rascijepo popola.

»Mato drž fero« reko mi je nostromo. Onda je brzo odskačo vrata i bacio se svon forcom na gusara. Skočili su i drugi za njim, pa su ga oborili na tle. On se branio ma nije moglo vele učinit. Brzo su ga vezali pa se onda umirio. Ležo je na tlima.

»Đe ćemo s njim — šjor« pito je nostromo kapetana. »U gavun« reko je kapetan. Onda su ga podigli. Ja san hodio prvi s feralom pa onda on i drugi. Ruke su mu bile vezane ozada. Kad je prošo blizu arbula vidio je kumpanja kako leži u krvi. Nešto mu je reko, ma mu oni nije ništa odgovorio. Tisli smo ga u gavun, poklopili purtelom i pribacili lamu, što je nostomo fermo kavijom. Nije moglo uteć.

Još se nije bilo svanulo kad se očučela nekakva bava. Spominjem se da je kapetan zabjestimo, zapljunuo u vjetar i nešto zarolio, — to, kako da je moglo i prije zapihat. Svi smo još bili na nogami. Prid zoru je vjetar stendio malo bolje, pa su jedra počela nešto nosit. Brod se movio. Kad se svanulo sva su jedra lijepo nosila.

Kapetan je počo pogledat ranjenoga gusara, ma se on nije više mico. Naredio je nostromu da spravi bokum tle od staroga jedra, a kogu, da onemu u gavunu poneše vode i da mu se da napit. Zvo je još škrivana i nostroma da ga i oni pogledaju. Nostromo ga je uhitio za ruku i za obraz, obrnuo se prama barbi i reko: »Ostinuo je šjor«.

Onda je kapetan naredio nostromu da mu timunijer da ruku i da ga sašiju u oni bokum staroga jedra i da mu podnoga stavu gajandru. Kad su to učinili barba je svih zavvao da se skupu. Podigli su ga na partigetu — so-lovento — i kad je kapetan zapovidio, nastromo je je tistnuo u more. Svi smo pogledali za njim, ma je brzo nesto. Onda se kapetan obrnuo škrivanu i reko mu: »Sve ćeš ovo stavit u dorno, — tanko potanko«.

Vjetar je bio počo više u široko i sve je više forcavo. I more je krešilo pa smo znali da nijesmo daleko od kapo Santa Maria. K večeri vidio se kraj s lijeve bande, a brod je počo pomalo i krcat. Prije noći kapetan je naredio da se zatvori papafig i randa. Bilo ga je strah da vjetar što ne slomije po noći. Kad se svanulo nije bilo vele mora ma je vetar još više forco. Vajalo je zatvorit još jedara, pa su ostale samo gabie i trinket. Brod je i s malijem jedrima hodio dobro. I tako smo hodili još više od dva dana, — sve do Porera, kad je vjetar po. Onda smo otvorili sve i drugi dan u zoru arivali na radu od Trješća. Apena smo dalj fondo, mainali smo guc, pa su timunijeri odveli barbu na kraj. Još prije podne došli su judi od sanitati s gvardijami, kojijem smo pridali gusara.

Svi smo bili veseli i kontenti da smo lišo pasali, osim Marka timunijera, koji je još imo povezanu mišicu i držo ruku o ramenu.